

ALEXANDRU DÎRUL
(21.03.1929-20.04.2015)

Există o categorie de oameni, despre care s-ar părea că nu pre ai ce spune: nu se bat cu pumnul în piept afișându-și virtuțile, la întruniri, conferințe, simpozioane nu dau năvală să ocupe loc în rândurile din față și nici în prezidiumuri nu-i vezi piro-tind, de te afli într-o cameră cu ei, poți discuta cu deosebită plăcere despre cele mai diverse lucruri, dar cu aceeași plăcere poți să-ți cauți de treburile tale, prezența lor și tăcerea lor neincomodându-te câtuși de puțin. Dacă nu sunt solicitați, ei pot să nu scoată nicio vorbă ore întregi, fiind mereu captivați de munca lor. Dar odată provocați la vorbă, ei te uimesc prin vastitatea și profunzimea cunoștințelor acumulate și pe care le împărtășesc cu generozitate, dacă știi să fii un bun ascultător. Unul dintre acești aristocrați ai înțelepciunii a fost Alexandru Dîrul, doctor habilitat în filologie, cercetător științific principal la Institutul de Filologie al Academiei de Științe din Republica Moldova, care împreună cu compozitorul Eugen Doga, cu scriitorii Vladimir Beșleagă, Anatol Codru, cu literatul Vlad Chiriac, cu matematicianul Petru Soltan și mulți alții au constituit acea cohortă de transnistrieni, trimisă de Dumnezeu pentru a spăla rușinea adusă de sovietici în 1940, iar mai apoi în 1944, cu numele de „șantism”.

A văzut lumina zilei la 21 martie 1929 în familia lui Mihail și Efimia Dîrul din satul Lunca, raionul Dubăsari (RSSAM). După 7 ani de carte la școala din satul natal, Sandu Dîrul își continuă studiile la Dubăsari, fiind unicul băiat într-un colectiv de 7 fete. N-am fi reținut atenția asupra acestui amănunt, dacă nu am avea bănuiala că el a jucat un rol destul de însemnat în formarea unor trăsături de caracter ale viitorului lingvist Alexandru Dîrul: afară de multe alte calități Domnia Sa s-a distins printr-o nesimulată sficiune și printr-o delicatețe de față mare crescută în atmosfera patriarhală a satului moldovenesc de altădată.

În vara groaznicului an 1947, lihnit de foame, dar setos de cunoștințe, cu atestatul de maturitate în buzunar, cutezătorul A. Dîrul pornește spre Chișinău. Aspirația spre cunoaștere l-a făcut să pășească pragul Universității și să se înscrie la Facultatea Istórico-

Filologică, secția de limbă și literatură moldovenească. Cei cinci ani de studenție, ani grei de după război au lăsat urme adânci în memoria și în sufletul temerarului Alexandru Dîrul. Mai mult flămând decât sătul, îmbrăcat ca vai de el, s-a cufundat cu uitare de sine în miraculosul univers Gutenberg, remarcându-se prin aviditatea de a se informa asupra celor mai diverse probleme nu numai de filologie, ci și de cultură generală.

Întâmplarea a făcut să-i aibă colegi de curs și să beneficieze de prietenia lor pe Silviu Berejan, pe Petre Zadnipru, pe Nicolae Pecec, pe Gheorghe Nitbaliuc, care făcuse carte la licee românești, grație cărui fapt sfera intereselor lui s-a lărgit considerabil, extinzându-se la o zonă interzisă și periculoasă pentru cei ce le treceau hotarul: era vorba de literatura, de cultura, de istoria... într-un cuvânt, de spiritualitatea românească.

După absolvirea Universității și a aspiranturii este încadrat în statele facultății la Catedra de limbă și literatură moldovenească în calitate de lector. Dar captivanta muncă de cercetare, de descoperire și asimilare a noi și nebănuite adevăruri, aventura cunoașterii și autodepășirii îl determină să abandoneze catedra în favoarea unui post de cercetător științific inferior la Institutul de Istorie, Limbă și Literatură al Filialei Moldovenești a AȘ a URSS, sectorul de limbă contemporană. Aici a parcurs cu răbdare, dar și cu mult randament toate treptele formării și afirmării sale intelectuale. Peste un an, adică în 1958, susține teza de candidat în științe filologice în materie de gramatică cu tema *Raporturi spațiale exprimate de prepoziții* și în 1961 este promovat în funcția de cercetător științific superior. În 1987 susține teza de doctor habilitat în filologie, intitulată *Opozițiile negație-afirmație în limbă*.

Începând din 1969, paralel cu munca de cercetare, a desfășurat o activitate de organizator al științei academice, îndeplinind funcția de director adjunct al Institutului de Lingvistică al AȘM (1988-1991). A condus sectorul de cultivare a vorbirii, teoria traducerii și stilistică (1969-1981), a fost șef al Secției de limbă contemporană, iar până în 2008 s-a aflat în fruntea Sectorului de gramatică.

În cele circa 300 de lucrări științifice ce poartă semnătura dumnealui¹ – monografii personale și colective, manuale, studii, articole și recenzii publicate în culegeri și reviste de specialitate, precum și numeroasele comunicări la conferințe și simpozioane republicane, naționale și internaționale de la Chișinău, București, Iași, Cluj, Cernăuți, Moscova, Sankt Petersburg, Târgoviște, Kiev, Minsk, Kalinin etc. îl caracterizează pe doctorul habilitat A. Dîrul ca pe un om de știință înzestrat cu o minte iscoditoare, cu un extraordinar spirit de observație, a cărui sferă de interese s-a lărgit treptat, cuprinzând probleme de lingvistică generală, de filozofie a limbii, de gramatică, de istorie a limbii, de stilistică, de cultivare a vorbirii, de grafie, de ortografie, de lexicologie,

¹ Lista selectivă de lucrări ale doctorului habilitat în filologie Alexandru Dîrul a fost publicată în revistele *Limba și literatura moldovenească* (nr. 2, 1989) și *Revistă de lingvistică și știință literară* (nr. 1-3, 1999). În bibliografie nu au fost incluse articolele de enciclopedie, cronici, unele teze și o parte din articolele de ziar.

de semantică, de teorie a traducerii, de sociolingvistică, de onomastică. Și în toate aceste domenii a știut să descopere aspecte nebănuite și să propună interpretări originale, judicioase și temeinic argumentate.

El a lăsat posterității monografiile: *Cercetări asupra prepoziției în limba moldovenească* (1963), *Негативно-аффирмативные противопоставления* (1986), *Schiță de gramatică funcțional-semantică a limbii române* (2002), *Categoriile gramaticale din perspectiva unităților limbii de diferite nivele* (2005), *Opozițiile negativ-assertive în structura semantică a limbii* (2013), precum și o serie de lucrări colective, unele dintre care avându-l și în calitate de coordonator: *Curs de gramatică istorică a limbii moldovenești* (1964), *Scurt dicționar etimologic al limbii moldovenești* (1978), *Mic dicționar de termeni lingvistici* (2008), mai multe fascicule *Cultivarea limbii*, *Normele ortografice, ortoepice și de punctuație ale limbii române* (1991), *Dicționar ortografic cu elemente de ortoepie și morfologie* (1998, ediția a 2-a în 2000). etc.

Deși s-a consacrat totalmente muncii de cercetător, A. Dîrul nu a rupt legăturile cu școala, cu procesul de instruire a tinerilor studioși. Astfel, dânsul a participat la elaborarea manualelor de sintaxă (1957), de morfologie (1959) pentru școala medie, de gramatică istorică (1964), de limbă contemporană (morfologie, 1970) pentru facultățile de litere. A fost coordonatorul unor lucrări colective realizate la Institutul de Lingvistică, ce se adresau atât profesorilor, cât și studenților: *Particularitățile lingvistice și stilistice ale limbii moldovenești contemporane* (1978), *Varietăți funcțional-stilistice ale limbii moldovenești* (1984), *Capitole de stilistică* (1990) etc.

Mai mulți tineri cercetători de la Institutul de Lingvistică și-au scris tezele de doctorat sub conducerea științifică a dlui Dîrul. De sfaturile lui bine gândite, de observațiile și sugestiile făcute cu bunăvoință și delicatețe a beneficiat majoritatea absolută a colegilor săi. Înzestrat cu o mare capacitate de muncă, A. Dîrul a fost unul dintre cei mai activi colegi în procesul discutării, redactării și reviziei finale a lucrărilor colective. A activat în calitate de membru permanent al colegiului de redacție la diferite publicații periodice ale Institutului (*Limba și literatura moldovenească*, *Revistă de lingvistică și știință literară*, *Buletinul Institutului de Lingvistică*), a fost redactor responsabil al unui număr mare de lucrări colective și individuale.

Ca cetățean, ca patriot A. Dîrul s-a manifestat pe deplin mai ales după 1988. Incluzându-se activ în mișcarea de renaștere națională, transnistrianul Dîrul devine unul dintre fruntașii luptei pentru revenirea la grafia latină, pentru repunerea limbii române în drepturile ei firești. Este unul dintre autorii programelor privind trecerea la scrierea bazată pe grafia latină, participă la emisiuni televizate consacrate acestei probleme, ia cuvântul la diferite întruniri, este membru al Comisiei Interdepartamentale pentru studierea istoriei și dezvoltării limbii din Republica Moldova (1988). La una din ședințele Comisiei a prezentat, un raport în care a argumentat în cunoștință de cauză nece-

sitatea revenirii în Basarabia la alfabetul bazat pe grafia latină. Se implică activ la discutarea problemelor privind revenirea la tradițiile culturale românești. În calitate de director adjunct al Institutului participă efectiv la organizarea unui sondaj al opiniei publice în susținerea actului de trecere la noua grafie, face parte din colectivul de lingviști care pregătește o ediție a normelor ortografice, în care se ține cont de situația lingvistică din Republica Moldova.

Munca sa de cercetare și de promovare a limbii române a fost înalt apreciată. I-a fost conferit titlul Învățător Emerit al Republicii Moldova, a fost laureat al Premiului de Stat și al premiului Academiei de Științe a Republicii Moldova, este deținătorul medaliei „Dimitrie Cantemir”.

Așa a fost bunul nostru coleg și prieten, doctorul habilitat Alexandru Dîrul, român convins și neclintit patriot, cercetător profund, erudit, prodigios, principial ca un veritabil bărbat al neamului. El va rămâne în inimile celor care l-au cunoscut prin faptele și omenia sa, prin exemplul său de pasiune pentru muncă, prin felul cum a transmis altora atâtea idei și sugestii, prin felul cum a știut să-și ducă onest până la urmă crucea hărăzită de Cel de Sus.

Fie-i veșnică amintirea și Dumnezeu să-l odihnească în pace.

Să-ți fie somnul lin și cerul aproape!

Teodor COTELNIC, Ion EȚCU
Institutul de Filologie al AȘM
(Chișinău)